

ПРИКАЗ КЊИГЕ:
ЛОГОР БАЊИЦА, ЛОГОРАШИ,
КЊИГЕ ЗАТОЧЕНИКА
КОНЦЕНТРАЦИОНОГ ЛОГОРА
БЕОГРАД – БАЊИЦА (1941–1944),
БЕОГРАД, 2009.

Историјски архив Београда објавио је 2009. године двотомно издање под називом *Лојор Бањица, лојорашки, књије заточеника концентрационог лојора Београд – Бањица (1941–1944)*. Логор на Бањици је функционисао у периоду 1941–1944. године. Кроз њега је, према проценама, прошло око 30 000 људи. У овом издању објављено је осам књига личних података притвореника Концентрационог логора Београд – Бањица – пет у првом и три књиге у другом тому. У књигама притвореника се налазе подаци за 23 244 логораша. Књиге је водила логорска администрација као своју евиденцију. Постојало је укупно девет књига. Седма књига је изгубљена а девета, која није у целости сачувана, спојена је са осмом. У њих су се уносили следећи подаци о заточеницима: редни (регистарски) број, презиме и име, датум рођења, занимање, место рођења, име оца и мајке, брачно стање, имена деце и њихов број, место боравка и адреса, народност, вероисповест, подаци о казни и кривници (пре и током рата), датум довођења у логор, назив институције која га је довела у логор, даља судбина заточеника (пуштен, стрељан, одведен на рад...) и подаци о категоризацији затвореника. Нису сви наведени подаци уписивани код свих затвореника, нити су сви уписивани подаци били у потпуности тачни. Подаци су објављени онако како су уписани у књигама, с местимичним изменама и допунама када је постојала основана сумња да су посредни грешке писара, осим седме књиге за коју су подаци у потпуности реконструисани на основу других архивских података.

Пре персоналних књига заточеника налазе се три уводне студије. Прве две, *Реч уз књије имена заточеника лојора Бањица и Статистика „Бањичких књија“ – Скица за јрујни јорјреј заточеника лојора Бањица*, написали су Љубодраг Димић и Милан Ристовић. Статистичку и графичку обраду података *Бањичких књија*,

коришћену у овом делу увода обавили су Владимир Булајић и Срђан Орестијевић у сарадњи с Владимиром Мијатовићем, Јеленом Николић, Слободаном Мандићем, Јеленом Јовановић и Исидором Стојановић.

У првој студији су приказани развој и врсте логора нацистичке Немачке, затим систем окупационе власти у Србији са оснивањем логора и њиховим радом, при чему је већа пажња поклоњена управо логору на Бањици. Даље се може читати о броју заточеника и његовој промени; примени и промени категоризације затвореника; о броју Јевреја који су прошли кроз логор; о погубљењима затвореника или њиховом одвођењу на рад или стрељање и о њиховим бекствима.

Друга студија доноси статистичке податке и њихово тумачење у циљу добијања једног ширег контекста и могућности да се кроз низ бројева изврши боље сагледавање и објашњавање погубности идеологије нацизма. Овде сазнајемо о разлици у броју уписаних и броју стварних заточеника, пошто су неки редни бројеви испуштени, неки понављани, неки затвореници су у логор

долазили два, па и три пута, а неки нису ни уписани у књиге. Затим се могу видети статистички подаци који говоре о различитим заступљеностима националних и полних структура заточеника, њиховом брачном стању, местима њиховог рођења, годинама живота, социјалним структурама и занимањима; о томе ко их је, у коликом броју и проценту и када доводио у логор и одводио из њега, колико их је и када страдало или одведено из логора. На крају је дат и преглед понашања окупатора према српској интелигенцији и затварања ове групе становника. Овом студијом се не губи идентитет жртве. Она је и настала као објашњење главног дела књиге – имена заточеника, где их је већина поименце поменула. На тај начин, овај део књиге у ствари заокружује причу о затвореницима, који сада, на једном месту, истовремено постоје и као група и као појединци. Као што су постојали и у животу – прво као појединци, а онда и као група.

Трећу студију, под називом *Концентрациони логор Београд – Бањица у окупираном Београду – архивска трага*, написале су Евица Мицковић и Милена Радојчић. У овом делу приказани су настанак логорских књига, начин на који су вођене, који су се подаци уписивали у њих, као и начини досадашњег поступања са њима и како су припремљене за штампу.

На крају другог тома налази се именски регистар уз чију помоћ се лакше може пронаћи у којој од књига притвореника се налазе подаци одређене особе. Потом и географски регистар, разрешење скраћеница коришћених у списковима и списак ретких занимања заточеника са објашњењима.

Уз спискове притвореника налази се и неколико блокова с фотографијама које до сада нису објављиване, а налазе се у фондовима Историјског архива Београда. Својом документарношћу, фотографије које, поред осталог, приказују и зграду логора, затворенике, стрељања, као и касније ексхумације, увелико доприносе тематици књиге.

Ова књига је настала у жељи да се јавност подсети на постојање логора на Бањици и да се имена притвореника отргну од заборава, што је концепт којем се окреће све више истраживача феномена геноцида и злочина – битно је не заборавити да су жртве били људи који су имали своја имена.

На крају морамо приметити да је штета што приређивачи нису у књигу укључили и још један додатак који би садржао имена затвореника који нису уписани у књиге притвореника, а за која, у осталој архивској грађи, постоје сведочанства да су били у логору. Тим пре што је тај поступак учињен при реконструкцији седме књиге притвореника.